ctum. Alij infelices erunt, & ſunt: infelices poſteà, & iam; quoniam oblivione peccatorum, uſque ad iudicium mortis ſervant iudicium: quapropter meritò in morte hominum bona collocantur & mala; quoniam malum ſi in morte iudicium vitæ expectaverint: bonum verò, ſi prævenerint.

Ioan.5.25.

16 *Venit hora* (dixit Aſſertor N.) *& nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, vivent. Venit,* hic, ideſt, *Veniet hora*: per Enallagen, ut dicemus in *Expoſit. liter.* huius pleonaſmi, ſuo loco. Difficilia in textu plura occurrunt. Quomodò ſi futuri iudicij hora, quæ veniet; iam venit? Quomodò ſi mortui ſine ſenſibus, audient qui mortui? Utrique ſatisfaciam; ut præveniendo iudicium à iudice pio impetremus clementiam. Hora iudicij hominis erit finita vitâ: & quæ veniet, nunc eſt hora; ut conſtruatur felix vita mortalis ex iudicio futuro præſentis temporis: etenim cùm nunc poſsit corrigi iudicio proprio, quod revocari nequit futuro iudicio; ut tunc poſt mortem ſit vita, nunc venit quæ veniet hora: quandoquidem nunc efficax remedium in commiſſum peccatum iudicio proprio prævenire iudicium. Ubi oculis rei præfertur ſevera iuſtitia, exponitur ſimul Dei innata miſericordia: poteſt homo exequi in commodum nunc, quòd pòſt in damnum futurum eſt; ne ſit in arbitrio iudicis, quicquid cauſæ poteſt eſſe in arbitrio tranſgreſſoris.

Enallage.

Dum iudicium præcogitatur, crimen corrigitur.

17 *Nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei.* Malum profectò, modò non *Nunc*: igitur tunc nullam invenient gratiam, nunc ſi non audiant vocem vocantis in pœnitentiam. Nunc qui poſſunt mortui vocem audire, non ſunt mortui per carnis interitum; ſed per peccatum. Si ſic mortui, in vitam animæ audierint, vivent; quia peccatum iudicantes nunç, quod de peccato poſteà iudicandum eſt; per offenſæ dolorem liturant crimen, vel lachrymis pœnitendo ſuffocant, vel tunſione pectoris ſanguine lavant; ut cunctorum fuligines evaneſcant, ne poſt mortem infeliciter moriantur. Qui non audierint, morientur, & poſt iudicium mortis veniet in mortem iudicium: equidem falsâ ſpe de pœnitudinis tempore; noluerunt in tempore, quod futurum prævenire. Hinc felicitas hominum & infelicitas, reſpicientium vel non reſpicientium horas. Hinc illorum bona & mala. Bona, quippe vocem auditam iudicij à iudicio proprio; poſt mortem feliciter ſequitur beatitudo. Mala, quia ubi deficit cordis auditus, mortem ſequitur infernus. *Gehennam expaveſcere* (docet aſſeclas Dux Monachorum Benedictus. Ut eruatur anima ex inferiori inferno, inferni non ſit oblivio, ex qua ſuperior in pectore gehenna, quæ conſcientia vulnerata) *& vitam æternam omni concupiſcentia ſpiritali deſiderare.* Ita c.4. *Regul. Sanct.* Inſtrum.45. & 46. Duo extrema ſunt, ne in mortis articulo timeat anima, quicquid repræſentat conſcientia. Ideo bona & mala ſignantur pro his qui moriuntur, iudicio Dei præmiſſo vel prætermiſſo in mortis amariſsimo tractu: equidem oblivionem ſtultam ſequitur gehenna, & iudicium præviſum ſequitur gloria. Dicit Pythagoras in *Aureô Carmin.* à v.56.

Qui non prævenit, damnatur.

S.Bened.

Malorum ſolutionem pauci intelligunt:
Talis ſors hominum lædit mentes,
Et triſtis comes lis latenter nocet.
Medelà adhibità liberabis animam,
Tunc in animæ ſolutione dijudicans.
Singula priùs conſidera. Relicto corpore
Ad æthera pervenies immortalis Deus,
Incorruptibilis, nec amplius mortalis.

Pythagor.

DIDASC. III.

Quod diſcretionis ludibrium, eſt fœminarum præceptum.

1 DE illis ſub nomine carnis graphicè Bernardus de *Converſion. ad Cleric.* cap. 6. num.10. *Voluptuoſa ſum* (ait) *curioſa ſum, malitioſa ſum* (ut legit Merlon.) *ambitioſa ſum.* Quicquid malum, mulier eſt.

Bernard.

Fœmina corpus, opes, animam, vim, lumina vocem
Polluit, anhilat, necat, eripit, orbat, acerbat.

Marull.

Hæc ſunt illa obſequia, quæ dici poſſunt officia; ut conſtet animorum malignitas ex malacia: quandoquidem vel dum officium faciunt, magis officiunt.

Quæ præcepta fœminarum?

Quid peius muliere, atque audacius?

Plaut.

Dicit Plaut. in *Milit.* Act.2. ſcen. 3. v. 36. Peior ſeipsà dum accedit audacia, quia in unum conveniunt & fœmina & adiatrephia; quin revocari poſsint à conceptu propoſito, etſi tundantur pilo præferrato. *Libidinis vices felicitatem vocat* (ait Seneca, de *Vit. beat.* cap. 13.) *& bonum malæ rei quærit auctorem. Vitia ſua cùm cœpit putare ſimilia præceptis; indulget illis non timidè, nec obſcurè: luxuriatur etiam inoperto capite.* Ab illis vocatur felicitas, tota in prolubium li-

Senec.

bertas. Placet vitium: ſed hoc maximum, dum inaurata felicitatis titulo libertatis prolubia, obſervantur ut præcepta: conciliantibus enixim auctoritatem, ex eo quòd quęlibet amens eruperit in furorem. *Præceptum quod præceperam*, dicitur in Tautologia: ideſt, *Iudicio præceperam*: uti vidimus in *Liter.* n. 62. Quid ergo in iudicio præceptum? Dum bonum præcipitur, non voluntatis prolubium; quo ut præcepta, glorioſè obſervantur vitia: iungiturque iudicium & præceptum; ut conſtat delirium ex prolubijs fœminarum: igitur illarum in obſervantia obſervatio, præceptum ſine iudicio. Elucent clariora Sole, quæ varijs excuſationibus nituntur diſsimulare: aſtruentque teſtes pompoſitas & voluptas, malignitas & curioſitas.

3.Reg.2.43

Vitia communia.

Cant.2.14.

2 *Oſtende mihi faciem tuam* (*aſpectus tuos, viſiones, lumina.* Maluend.) *vox enim tua dulcis & facies tua decora*: dicit Amaſius Sponſæ. Quomodò ergo ut decoram plaudit, quàm non videt? Si vidiſſet, faciem oſtendi minimè optaſſet. Quænam igitur vocis dulcedo, quæ necdùm percepta auditu? Videtur planè amoris blandimen, vocis non auditæ extollere ſuavitatem, & nondum viſæ celebrare decorem. Alta profertur commendatio Sponſæ, in exemplum commendabile fœminæ: igitur tunc iurè plauditur, quùm præ modeſtia à diris nec videtur, nec auditur. *Vox dulcis, facies decora.* Vox, quænam & unde? ex facie. Cognoſcitur fœminæ pectus ex voce vultus: & ut vidit, priùs laudavit modeſtiæ vocem, in vultu pulchro loquentem; quàm decoris pulchritudinem. Lumina cupit videre: videt, & faciem plenam decore. Facies ornatur oculis, ſed hi non ſunt tota facies: viſoque aſpectu, facies dicitur decora; quia fœminæ pulchritudo ex oculorum modeſtia. *Sonet vox tua in auribus meis*? Quò ergo niſi in auribus? In oculis, qui audiunt, quæ vox vagetur ex fœminis: equidem ex aſpectu, fama videtur in vultu. *Conſtante tibi pudicitiá, virtus ſalva eſt* (ſubdit Stoicus) *nulli corpus tuum patientiæ vacat, ſed in manu tympanum eſt.* Si longè illicium, quorsùm ergo crepitaculum? Non omnia licent: eſtò licerent, non omnibus expedirent. *Si tu te ſumptuoſiùs comas* (ait Cyprian. de *Diſciplin. & habit. Virgin.* n. 37.) *& per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuventutis illicias, ſuſpiria adoleſcentum poſt te trahas, concupiſcendi libidinem nutrias, ſuſpirandi fomenta ſuccendas, ut etſi ipſa non pereäs, alios tamen perdas, & velut gladium te & venenum videntibus præbeas; excuſari non poteſ quaſi mente caſta ſis & pudica.* Siccine ergo vox in auribus haud ſuavis, haud dulcis; quippe ſine pudore minimè decora facies.

Pulchrà videtur fœmina, quæ non videtur.

Ibid.

Modeſtia eſt ſpeculū pulchritudinis.

Senec.

Cyprian.

Decor ex pudore.

3 Dos fœminæ ex dote non conſtat. Ita apud Plaut. in *Amphitruon.* Act.2. ſcen. 2. à v. 209. dicebat Alemena:

Non ego illam mihi dotem duco eſſe,
Quæ dos dicitur; ſed pudicitiam & pudorem:
Deûm metum, viri amorem, ſedatum cupidinem.

Plaut.

Hæc fœminæ ornamenta pretioſiora. *Non faciem lenocinijs ac coloribus polluiſti* (dicebat Senec. de *Conſolat. ad Helviam.* cap. 16.) *nunquàm tibi placuit veſtis, quæ nihil amplius, quam nudam componeret: unicum tibi ornamentum, pulcherrima & nulli obnoxia arti forma: maximum decus viſa eſt pudicitia.* Pridem Propert. 1. *Eleg.* 2. à v. 21.

Senec.

Et facies aderat nullis obnoxia gemmis,
Viro ſiqua placet, culta puella ſatis.
Non illis ſtudium vulgo conquirere amantes:
Illis ampla ſatis forma pudicitia.

Propert.

Si virtutes dos illarum & ornatus, quorsùm colores & fucus? *Crines inficis* (inquit Auguſtin. 4. de *Doctrin. Chriſtian.* cap.21. ſequens Cyprian. loc. cit. & Ambroſ. 2. de *Virginib.*) *malo præſagio futurorum, capillos iam tibi flammeos auſpicaris. Hinc illa naſcuntur incitamenta vitiorum; ut quæſitis coloribus ora depingant, dum viris diſplicere formidant: & de adulterio vultus, meditantur adulterium caſtitatis. Quanta hæc amentia, effigiem mutare naturæ, ac picturam quærere! Dum verentur maritale iudicium, perdiderunt & ſuum. Prior enim de ſe pronunciat: ita dum alij ſtudet placere, priùs ipſa ſibi diſplicet. Quem iudicem mulier veriorem requirimus deformitatis tuæ, quàm teipſam, quæ videri times? Si pulchra es, cur abſconderis? Si deformis, cur te formoſam mentiris?* Facies profectò adinſtar Iezabelis coloribus fucant, ut ſic præcipites eant: etenim nimius cultus, pompoſus ornatus, illecebræ voluptatum, caſtitatis & ſimul fœminarum præcipitium. Haud ſe pinxit, ut Iehu in amorem provocaret, ſed ut in vindictam pungeret: & oculos depingit, & caput comit, & faciem ornat, & corpus inſertat? Indolem ſequitur, etſi amittatur iudicium: igitur cùm fucus & cultus elegans totum mulieris propoſitum; vel paſſura mortem, intendit cupidè in ornatus vanitatem. Placidè enim moriuntur; modò politè ac curioſè repumicatæ moriantur. Vide apud Scævolam in l.ult. §. ult. ff. de *aur. & argent.* inſignem fœminæ

Auguſtin.

Decor ex pigmentis ſine decore.

4. Reg. 9. 30.

In ea inſaniunt.

næ inſaniam : & etiam poſt mortem de cultu exiguo quærentem Meliſſam, apud Herodot. *lib.* 5. num. 22.

4 Quid, ſi virgines Deo dicatæ? Quo intuitu comæ & criſpulæ? Quorſùm plocami, ſtriduli calceöli, facies tincta, & ſupercilia etiam fuliginata? Quo propoſito plicata ricula, extenta plagula? *Sic flos virginum extinguitur* (ſubdit Cyprian. d. n. 70.) *honor continentiæ, ac pudor cæditur, gloria omnis ac dignitas profanatur. Sic ſe expugnator inimicus per artes ſuas inſerit: ſic inſidijs per occulta fallentibus, diabolus obrepit: ſic dum ornari cultiùs, dum liberius evagari virgines volunt; eſſe virgines deſunt, furtivo dedecore corruptæ, adulteræ Chriſti: quàm fuerant præmijs ingentibus virgines deſtinatæ; tam magna ſupplicia pro amiſſa virginitate ſenſuræ.* Quid dicet Sponſus in uno crine colli vehementer offenſus? Quid ſi omninò vaga mens, dum vel cogitatio leviſsima vulnus?

Virgines Deo dicatas decet veſtis & vultus modeſtia.

Cyprian.

Cant. 4. 9.

Unus de toto peccaverat orbe comarum,
Oculoque ludos ſpectat indecens uno.

Martial. 2. *Epigr.* 66. & 5. 14.

Eadem ſpecies capillorum (dicit aliò Senec. *epiſt.* 95.) *ne quis, cui rectior eſt coma, criſpulis miſceatur.* Quomodò audacter oculos in redamationis ſignum Sponſa vertet in Amaſium, cùm emiſitij ipſum avolare fecerunt? Uſitatum olim pro ornatu capitis ſpecies reptilium collocare in comis. Vide dicta *Tom.* 3. *T.* 1. *num.* 22. Unde fœminas ſic comatas Euripid. in *Bacch.* v. 103. dicit: *Ferarum altrices*: igitur per huiuſmodi ſupervacua ac ridicula ornamenta, videntur fœminæ ſpecioſitate monſtra, ſervantes corde entitatem, dum capillis aſpidum manifeſtant effigiem: in pectore ſanè ni foverentur vafri ſerpentis ſpecies; haud apparerent in oculis & capillis venena cogitationis. Victima in ſacrificio Ægyptiorum tota candida. *Si pilum nigrum vel unum viderint* (ait Herodot. *lib.* 2. *n.* 11.) *nequaquám mundam cenſent.* Vel unius pili error? Eſt ſcrupuloſus amor. Dedecorat victimam cordis quicquid in illa ad holocauſtum nigredinis; quia placet victimæ candor, qui quidem, ſi nullus cogitationibus error: ingrataque quælibet hoſtiæ nigredo odienti rapinam in holocauſto; igitur ut mundam videat Sponſus, mundi cogitationis neque pilus. Dicit Ethnicus, *lib.* 3. *Eleg.* 14. v. 30.

Senec.

Illarum perfectio ex toto, corde mundo, ac candore perfecto.

Herodot.

Ne quæ ſint facies, neque quæ ſint verba rogandi,
Nec digitum anguſtà eſt inſeruiſſe via.

Propert.

5 Quia non exaudimur invehentes in delirium relaxatione inolitum, opus eſt auctoritatibus Patrum. Ita pingit Nazianzen. *Orat.* 11. n. 12. Monialem, in Sanctimonialem; internam ut filiæ regis deſcribens & gloriam & pulchritudinem. *Non illam aurum* (infit) *arte ad eximiam pulchritudinem elaboratum ornavit: non flavæ comæ tùm apparentes, tùm ſublucentes: non crinium nodi & impoſturæ, pretioſum caput ſumma cum infamia ſcenam efficientium: non circunfluentis & pellucidæ veſtis magnificentia: non lapidum ſplendores & gratiæ, propinquum aërem colorantes, ac formam luminis circunfundentes: non pictorum artes & præſtigiæ, ac vilis & parùm conſtans pulchritudo; terrenuſque fictor in contrarium fabricans, inſidioſiſque coloribus Dei figmentum obducens, & per honorem infamiam inurens; ac divinam formam meretricium procacibus oculis idolum proponens, ut adulterina pulchritudo naturalem imaginem ſurripiat. Verùm cum externos multos & varios mulierum ornatus cognitos haberet; nullum tamen moribus ſuis, atque intús condito ſplendore, præſtantiorem agnoſcebat. Unus illi rubor placebat, quem pudor affert: unus candor, quem parit abſtinentia: pigmenta relinquebat, quibus probrum ac dedecus eſt, erubeſcere.* Sic enim placet cordis victima, quia tota candida. Sine macula indicitur à Domino, ut ſit oblationis acceptio: abſiſtitque in gratiam tota pulchra commendatio candoris, ubi ſæculi deſpecti levis macula nigredinis.

Speculum Monialis.

Greg. Naz.

Exod. 12. 5.

6 Reflectatur calamus in fœminas, quas fuco albedinis non pudet eſſe nigras. Quæ apparet pulchrior, deformior; igitur in illis haud rutilat ſpecies, ſed colores, & ad terrorem elaboratæ imagines, mulierum monſtra, atque furiarum larva. Vulgò: *Quanto mas coloridas, unas taraſcas.* Rarum delirium! quaſi fuco poſsint corrigere ſenium, & Hecubam apparere pulchram, transformatam in Helenam. Quid huiuſmodi embolium, ut carpit Horat. *Epod.* Od. 8. à v. 3.

Fucis ſpecies evaneſcit venuſtatis.

Cùm tibi ſit dens ater & rugis vetus
Frontem ſenectus exaret?
Incitat pectus & mammæ putres,
Oquina quales ubera?
Eſto beata.

Horat.

Qua fiducia (ait Hieronym. *Epiſt.* 10.) *erigit ad cœlum vultus, quos Conditor non agnoſcit?* Quid prodeſt ætati ſubtrahere annos, quos fatetur vultus? Ipſa pictura aliquid dicit, abſque eo quod intrinſecus latet. Volunt vivere, ſed non ſeneſcere: cogitaturque fucus, quaſi colorare poſſent tempus. Falluntur miſerè, percupientes fallere. Ovid. 3. *Triſt.* Eleg. 7. à v. 35. ridet.

Hieron.

Tempus pulchritudinis hoſtis.

Iſta decens facies longis vitiabatur annis:
Rugaque in antiqua fronte ſenilis erit.
Inijcietque manum formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente, venit.

Ovid.

Volunt eſſe auctoratè vetulas, & adverſus tempus pulchras. Delirium eſt ſequioris naturæ: vel vetulæ haud fatentur vetulas eſſe.

7 Florebat Sara eximià pulchritudine, ſed infelici laborabat ſterilitate. Cupiebat prolem, ſplendoris tantæ domus hæredem; & Deus diſtulit, ut conferret illuſtriorem: & ſimul ut Saræ deſideria dilata creſcerent, & creſcentia caperent, quod cœlitùs inveniſſent. *Concepit ergo, & peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo promiſerat ei Deus.* Læta igitur pro voto, certa de oraculo, grata præ nuncio, geſtiens de fœtu, religioſa pro officio, ridens præ gaudio dixit: *Quis auditurum crederet Abraham, quód Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni?* Cur ergo non dicit: Quem ſenex peperit ſeni, dum Iſaäc peperit in ſenectute? *Erant ambo ſenes provectæque ætatis.* Tam cum illa, quàm cum illo miraculum factum eſt: dicitque mariti ſenectam, ſed non propriam; ſequens genio ingenitam fœminarum inſaniam: igitur ne dicant vel oſcitanter tempus multitudine dierum; prætermittent ex induſtria miraculum & miraculum. Parere, non ſenis eſt, ſed puellæ ætate vernantis. Parere ſeni, puellis contingit, non ſenectute provectis: ſenexque Sara non dicitur ſenex, ſed ſeni duntaxàt peperiſſe; ut nulla ſit fœmina ſine cunctarum fœminarum mania: quandoquidem ſignat quæ puellarum ſpectat ætatem, & nequaquam ſenectutem. Vetula nunquàm pulchra; quæ parit, planè non vetula. Ars officioſè inquiritur; ut quæ gravis annis non gravata videatur: Saraque indicat ſigna fœcunditatis, uti inſigne pulchritudinis; quippequàm etſi ætas decidit, vel in ſenecta pulchritudo floret. *Quis crederet?* Cunctæ fœminæ, quibus præ annis non placent ſpecies, & nomina non diſplicent pulchritudinis: Saraque dum diebus plena, ſeni parit, ſua nil dicit de ſenectute; quippe cunctis ſtudium ætatem diſsimulare.

Gen. 21. 2.

Verſ. 7.

Cap. 18. 11.

Mania fœminarũ pro decore ætatem inficiari.

8 Huc tendunt ſtudia profanarum ex officijs pigmentorum, ut inficientur colores, quod præfefert nuda facies. Quorſùm flavi capilli, & in occiput contra naturam reflexi, fictis nodulis? Ne cognoſcatur calvities? Prominent mammæ, ut videantur poſſe filium lactare ſeni? Oh! Conſtringuntur zonà, ne videantur ubera fracta; ſed pateſcunt riſui expoſita, & ſæpeſæpius ſcommate celebrata, ut erubeſcant quibus non eſt pudor; ne ſint dedecori, quibus non eſt decor.

Per ornatus ludicra apparent monſtra.

Mammas atque tatas habet Afra, ſed ipſa tatarum
Dici, atque mammarum maxima mamma poteſt.

Martial.

Ut iocatur Martial. lib. 1. *Epigram.* 101. Quid quòd in elegantiam thorax ad modeſtiæ fugam? Induſtria pro ſpecioſitate procax in ornatum aperit, &

Thoraca ſimul cum pectore rumpit.

Virgil. 10. *Æneid.* v. 337.

Quid palla polymita, ſed non tallaris; ut ornatus nutent pedis, & palla ſyrmate longa, monimentum vanitatis? Aptè ſic ornata fœmina confertur pavoni. *Pluma veſtis* (ait Tertullian. de *Pallio*, cap. 13. *imò omni conchylio depreſsior, quá colla florent: & omni patagio* (Hiſpanicè, *Lentejuela*) *inauratior, quà terga fulgent; & omni ſyrmate ſolutior, quà caudæ iacent: multicolor, diſcolor, verſicolor, nunquàm ipſa, ſemper alia: & ſi ſemper ipſa, quando alia; toties denique mutanda, quoties movenda.* Cuncta in luxum, cuncta in faſtum, quiſquilijs artis volentes fallere tempus, dum illarum picturis & coloribus infatuatur animus, nimis credentium perſpicuitati coloris, ubi pulchri rutilantis neque decor nec ſpecies. Vid. Alex. Neapol. *lib.* 5. *cap.* 18. & Tiraquell. de *Legib. connub.* gloſſ. 1. p. 3. *Ad aram Iunonis* (ideſt Aëris, cuius pavo comes) *per cinereos gradus ſcanditur*: inquit Pauſan. *cap.* 161. Elucet illarum cogitatio vaniſsima, dum pulchritudinis fovetur idololatria: igitur captant inventionibus vacui cerebri aëris picturatam ſpeciem, ſomniantes ornatu & luxu aſcendere poſſe in Numen. Per cinereos gradus aſcendunt, ſed pulverem non cognoſcunt: quandoquidem quod ingerere debebat vanitati confuſionem, fovet magis vanitatem. Quam fallax gratia, & vana pulchritudo; in cineris quibant circunſpicere ſpeculo: at prævalet ſtoliditas, quin videatur vel in vanitate vanitas, ambitione adorationis, velamine pulchritudinis: ſiquidem earum intumeſcit phantaſia, unde ſequitur à tergo erroris reſipiſcentia. Verùm fatiſco, ac in vanum laboro: tundo ferrum ligno, & fabellam ſurdis narro: igitur ita illarum in fucos & ornatus impotens appetitus; ut incumbant in harum quiſquiliarum ſtudia, etſi in victum defecerint neceſſaria.

Tertull.

Pauſan.

Et magis decipiuntur ex ipſa reſipiſcentia.

9 Mittitur à Domino Elias in domum Sarephtanæ viduæ, ut ibi paſcatur

quietè. Pervenit, ſed ſtomachus lactravit, tamen urente: unde poſt ſalutationem dixit
3. Reg. 17. 11. v. 12. viduæ: *Affer mihi obſecro & bucellam panis.* Quid illa? *Vivit Dominus quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ, & paululum olei* (*quo ungar*, Hebr.) *in lecytho.* Mirus ſanè articulus in fœmina & vidua, maximè inſigni charitate exornata. Quod oleum haberet, ut famem lactaret, & farinæ commiſceret; cedebat in aliquam familicæ utilitatem: ſed in unctionem? Vitæ lautæ & copiæ rerum ſignantur pigmenta, quæ quidem longè ab inopia, & potiſſimè ab viduitatis ſtatu, quem decorat & vultus & habitus circumſpectio: aliter viduæ habent damnationem, irritam (ut ait Paulus) facientes fidem: *ſimul autem & otioſæ diſcunt circuire domos, non*
1. Tim. 5. 13. *ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ.* Quomodò ergo oleum vidua habebat in unctionem, quæ deſiderabat in vitæ ſubſidium panem? Operatur ſecundum mulierum mores pro pigmentis & lautitijs; ut
Modò decora facie, ſub ſidium abdicitur vita. repumicatæ in conſpectum appareant, quantumvis egeant: igitur ita titillat in ornatum propenſio, vellicat vanitatis cogitatio, impellit venuſtatis prurigo, præcipitat ſpecioſitatis inductio, obcæcat libido, plauſus ambitio, cerebri evacuatio, inſana phrenitis; ut continuò pruriant pedes, ferventque in decorem unguentum, quanvis nil habeant in cibum. Vernaculè: *Ha de aver por el bien parecer para la cara, aunque no aya un pan que echar à la boca.* Feſtivius inter effrontes; *Han de tener de repueſto los marjurges, aunque no aya en la caſa para aſiletes.* In iſthac vidua delirium exhibetur, ut indolis miſereamur; cùm in illa micaret ſexus fragilitas, nequaquàm animi pravitas. Nulla recogitat corde quid expedit, vel quid licet; ubi res anguſtæ domi, ut detrahat toto anixu de ſuperfluis, quicquid impendere debet in neceſſarijs. Egeſtas ita urgebat, ut farinæ tantum domi quantum pugillus capere poterat. Nil miſerius: panis erat neceſſarius; & ita ut periret fame; ni de cœlo ſubſidium adventu Eliæ: deerat domui neceſſarium, & remanebat ſuperfluum, ut liqueat in fœminis affectus impotens, modò ſit nitida facies: quandoquidem arcto pane, & imminente morte, ſervatur in unctionem futile oleum; quanvis in vitæ ſubſidium miraculum neceſſarium.

10 O inſenſatæ! Quis vos faſcinavit? Quid præ vita tæniæ & floſculi? Quid ornatus ad ventriculum? Aptè Noſtrates: *Comeremos bien con eſſo.* Haud lapillis ſilet latrans ſtomachus. Sine Cerere & Baccho nec friget Venus? Dicit Electra apud Euripid. à v. 1071.

Ad ſpeculum flavos comæ cincinnos, quæ diſponit,
Ad formam ſibi conſiliandam quæ ſe ornat, Euripid.
Malam depinge: in mala malas depingit.
Haud enim ipſam oportet foris decoram
Oſtentare faciem, niſi malum aliquod quærat.

Manus ipſas, quibus eſt undique liber motus (inſit quò ſupr. n. 1. Bernard.) *modo vanitati, modo curioſitati, modò voluptati ſedulum ſatis exhibent famulatum.* Cuilibet vitio prompta manus, quod fovet pectus. Bernard. *Deliria in cultu.*

Annulus in digitis alter & alter erit. Ovid.
Nudaque per luſus pectora noſtra patent.

Ovid. 3. de *Art.* à v. 372. & Propert. *lib.* 3. *Eleg.* 13. v. 11.

Matrona incedit cenſus induta nepotum, Propert.
Et ſpolia opprobrij noſtra per ora trahit.

Sanè *opprobrij*, quia homines proculcant iudicium, & illæ non habent cerebrum. Nimia ſolicitudine formam reformare ſtudent, in venuſtatis commendationem propendent, ſingulis diebus fucis decolorant colorantes faciem, auro implicant torquentes curioſè crinem, ardentes gemmas decorem capitis faciunt, margaritas ex aure ſuſpendunt, monilibus brachia & humeros opprimunt, & denique incluſas auro gemmas in pectus è collo demittunt. Quid in huiuſmodi larvata figura? Sub fœminarum cultu pulchra dæmonia.

11 Ex inferno prodiere in mundi exitium, & hominum tormentum, ſingulares locuſtæ; quippe irregularis formæ. *De fumo putei exierunt locuſtæ in terram* (ait Apoc. 9. Evangeliſta Ioannes) *& ſimilitudines locuſtarum ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tanquàm coronæ, ſimiles auro: & facies earum tanquàm facies hominum: & habebant capillos, ſicut capillos mulierum:* A v. 7. *& dentes earum ſicut leonum erant, & habebant loricas: & habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum.* En fœminarum Hiſpanarum modò habitus: protulit quippe in animarum ruinam ſubdolè infernus: & ne, ut par erat, tantæ dehoneſtatis ſumeretur ſupplicium, evaſit turpis libertas auctoritate geſtantium. Videmus nubilâ fronte ſolutim & laxim caudam, in thorace inflexibilem loricam (vulgò, *Cotilla*) nudis uberibus, & in modum coronæ criſpatis crinibus; uti memini, *Tom.* 5. *T.* 9. *D.* 4. *n.* 14. Clarent ex barathro imagines, videamus ex Ioanne ſimilitudines. Exceptis corollis exhibetur hic Harpyiarum, La- *Habitus modò fœminarum profanus, imò opicus.*

Lamiarumque effigies; de quibus egi *Tom.* 4. *T.* 13. *ân.* 2. ubi plura in propoſitum videris. Dantes in Comœd. de *Inferno*, ſuccinit:

Dantes. *Hæc loca monſtra colunt Harpyiæ peſſima, quondam*
Virginei volucrum vultus, collumque, capillique.

12 Equi libertatem amant, vagari cupiunt, ornari delectantur, ait Berchor. in *Reductor.* lib. 10. cap. 33. Hinc indoles fœminarum ex conformitate equorum: igitur dum ornantur, vagari cupiunt, ſatagentes infelicis libertatis, in trophæum Veneris laſcivientis.

Conſule virgini vagabundæ.

Æſchyl. Dicebat Ione, apud Æſchyl. in *Prometh.* v. 584. ſiquidem vagatio in ornatis fœminis, nil aliud niſi periculum temerandæ caſtitatis. In prælium paratæ dicuntur dum ita effrenes vagantur; quippe libertas in procacitatem illis cordi, quin poſsint in frugem neque loris revocari: equidem ſi conſtringuntur in legem, domus cuſtodiam, deſignant captivitatem, indebitam ſervitutem, excitantes primò iurgia deinde prælia, in quibus furenter ardent, & cœlum vocibus implent. Dicit vel Ethnicus, 3. de *Art.* v. 375. *Cur ſimiles equis?*

Ovid. *Crimina dicuntur: reſonat clamoribus æther:*
Invocat iratos & ſibi quæque Deos.

Locuſtis loricatis? In ſimilitudinem hominum quoad loricas; mulierum, quoad faciem, capillos & coronas aureas: cogitat Alcazar & Alapid. hic. Capillis criſpulis, aureiſque capillorum coronis (ab illis vernaculè, *Fontanche*, aut *Eſcarapela*) procedentes quaſi Reginæ in publicum, exhibent pervicaciæ petulantis ſpeculum: non diſtinguitur facies & lorica, inſolentiâ pervicaci: quandoquidem protrito, ſuperfluo ornatu; pudore; habent loricam pro facie. Inſtar leonum habent dentes. De
Leonibus? illis Plin. *lib.* 8. *cap.* 16. *Reddere gravem odorem, nec minùs halitum: ex omni vulnere ſive ungue impreſſo, ſive dente; ater profluit ſan-*
Plin. *guis:* egimus etiam *Tom.* 3. *T.* 13. *D.* 5. *n.* 6-5. *T.* 9. *n.* 45. Ita locuſtæ mulieres facie mulieres, ſed ore ac dentibus leones. Nil reſpirant niſi peſtem, eiaculantur è pectore luem: equidem cùm ex abundantia cordis os loquatur, & ſit contagio quicquid fœmina loquitur; verminat, tabeſcit, putreſcit, quicquid dente aut ungue tangit. Cuncta igitur quaſi feſtivè mordent, dicentes ſcitulè quæque in buccam venerint, elicientes è vulneribus ſanguinem, verùm fœtidum & putrem. Aptè Euripid. in *Andromach.* à v. 944.

Nunquàm oportet ad uxorem mulieres Euripid.
Ingredi. Iſtæ ſunt magiſtræ malorum.

13 Denique habebant caudas ſcorpionum. Quod à fœmina æſtimatur ut magnum, eſt prudentibus æſtimationis ludibrium: igitur illis videtur veſtis glorioſè ſyrma, & eſt *Scorpionibus?* ſcorpionum cauda. Phraſis trita in Scriptura, uti diximus, *Tom.* 4. *T.* 6. *In caput & non* Deuter. 28. 13. & 44. *in caudam,* & econtrà. Claret in huiuſmodi veſtis ſuperfluitate fœminarum iudicium: etenim ſi caput videtur habere, qui caret ornatu caudæ; qui caudam portat in cultum, ſignat non habere caput. Caudam portant in auctoramen; ſed in aculeo imitantur ſcorpionem. De his Plin. *lib.* 11. *cap.* 25. *In* Plin. *totum* (ait) *nulli nocere, quibus non ſit ſanguis.* Alio intuitu expendemus hìc *T.* 9. *D.* 5. *n.* 10. Semper caudam fœminæ & ſcorpiones habent in ictum, verùm ſine ſanguine intercipiunt propoſitum: igitur cùm ducantur in vulnus aviditate cruoris, cachinno ſoluto ſemper prætereunt exangues. Caudas habebant, & aculeos aduncos, ideſt, hamatos in caudis: idem officium in fœminis: igitur caudæ cultus, ut ſcorpionum ornatus, ut obviantes ſubdolè trahant, & poſteà venena *Quò magis elegantes, horribiliores.* vomant. Hæc ſanè locuſtarum deſcriptio, & fœminarum imago. Inquiritur ab Expoſitoribus an ſiccine futura animalia? Si in fœminis præſentia, cur ambigimus futura? *Locuſta ergo hæ erunt dæmones* (ſubdit Alapid.) *qui ſpeciem & formam locuſtarum induent,* Alapid. *ſed monſtroſam.* Eò deveniunt ornatus fœminæ, ſpecioſæ comæ, patulæ mammæ, loricata veſtis, ſyrma fluctuantis, corona aureâ, & mundi muliebris embolia? Eò prorſum, ut homo colore, ornatu, ſpecie non ſtupeſcat, nec ut Numina colat; ſed viſam quamcitò fugiat, & oculos claudat: etenim nihil circumſpicient in fœmina folicata nutantia lumina, præter ſtolatum ſcorpionem, ſcintillantem ſerpentem, pulchra locuſtarum monſtra, atque dæmonia larvata.

14 *Lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos.* Quid intelligendum nomine Lamiæ, dixi loc. cit. *n.* 11. & agam hic *Tautolog.* 10. *n.* 19. Manticora vocatur à Plinio, *lib.* 8. *cap.* 21. & Solin. *cap.* 55. ſine nomine exponitur à Pier. Valerian. *lib.* 14. *cap.* 24. Dion. Chryſoſtom. *Orat.* 5. ita pingit. Formoſum admodùm corpus muliebre, cuius laſcivè tumentes papillæ, pectus cervix, facieſque pulcherrimæ, nitidiſſimo colore, atque oculorum proſiliente hilaritate: blandicijs homini inſidiatur, & mulcimine adoritur; *igitur fallaces* (inquit) *pectoribus tam amabilibus oſtentatis, ſpectatores uti præſtigijs implicant, fallaciſsimoſque amoris* Thren. 4. 3. *Lamiaque?* Dion. Chryſoſt.

ris laqueòs intentant, conciliandis congreſſibus: ſed cominùs accedentes arripiunt, aduncíſque unguibus inopinatò diſcerpunt, priùs à tergo caudæ ſpiculo vulneratos, in quos uſque in precordia ingerunt lethale virus. Hercules cùm eas vidiſſet (ſubdit) tot armis & viribus non pugnavit, ſed perniciſſimè fugit. Idem Pier. loc.cit. Invicta prorsùs cognita fragilitas, dum contendit fœminarum impudicarum improbitas: igitur ſi quæritur à viro forti victoria; carpenda fuga: ita mimi, oſcilla, geſtus, riſus, iocus, luſus, geſticulationes; ut niſi fugà, dolos evadat nec Hercules. Quæ videtur feræ fabula, in fera pateſcit fœmina

Ex fuga victoria de fœmina pulchra.

Fulminat illa oculis, & quantum fœmina, ſævit.

Propert. 4. Eleg. 9. v. 27.

15 En deſcriptio locuſtarum à Ioanne, quæ in ſtrohpam nudaverunt mammam. At quid, quid eſt, lactare catulos ſuos? Proh pudor! In fœminas convertere viros, foventibus Lamijs crimen; quippe ex exceſſu virorum moliuntur excuſationem. Quid eſt in ſingulis inſpicere novam nuptam, in ordinem aptantibus comam; ſecum portantibus breve ſpeculum, ut corrigatur in illa venti flatus vel ludibrium? Pluribus quiſquilijs abundant huiuſmodi bipedes cercopitheci, quàm fœminæ in minutijs cataphractæ. Quilibet ſi cauda foret, cercopithecus eſſet. Quàm pulcelli, quàm nitidi, quàm floridi! Vernat cerebrum, ſed areſcit iudicium: equidem in ſexus iniurias, non portant ſimij gladios, ſed ſpatulas. *Nunc obſcœna ſtudia effœminatos tenent* (inſit M. Seneca præf. in lib. 1. *Controv.*) *& capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, mollitie corporis certare cum fœminis, immundiſſimis ſe excolere munditijs, noſtrorum adoleſcentium ſpecimen eſt.*

Fœdiſſimũ in viris cura decoris.

M. Senec.

Sint procul à nobis iuvenes, ut fœmina compti.

Sed vitate viros, cultum, comamque profeſſos,
Quique ſuas ponunt in ſtatione comas:

Ovid.

Accinit mulieroſus Ovid. & *Epiſt.* 4. v. 75. & 3. de *Art.* v. 433. ſed ſeverè Iuvenal. *Satyr.* 2. pungens Othonem fracta voce, lacte lotà facie, habentem in bello ſpeculum, ubi ſumere debebat ſcutum, aut pilum, cutem curantem, & præſicantem frontem:

Reticulumque comis auratum ingentibus implet
Cœrulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa.

Iuvenal.

Queritur arte decor, ſtrident lęta crepundia, nec pudor eſt oculos tenui ſignare favillà, dum apparent ſine ulla quiete micantes ornatæ ſtatuæ, verſatiles hinc inde ac ridiculæ figurulæ, ſicut anguibus Andromache. Noſtrates: *De veinte y cinco aſileres.* Anguis ſumitur ſimilitudo, pro crinium ſpiris: equidem *Ophis* (ait Adrian. Iunius *Centur.* 5. Adag. 57.) *eſt ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico ſpirarum implexu in modum anguium faſtigiatur.* Unde Iuvenal. *Satyr.* 6. v. 499.

Adr. Iun.

——Tanta eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adbuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen à fronte videbis.

Iuvenal.

Quantus vel fœminis riſus ex ornatus ſingularis crotalis, & enſiculi atque ſicæ crepitaculis? *Non videntur tibi* (inſit Senec. *Epiſt.* 122.) *contra naturam vivere, qui commutant cum fœminis veſtem?* Brevi enim Prudentius in *Hamartigen.* v. 350. *Sed pudet eſſe viros.* Plura diximus *Tom.* 3. *T.* 1. *n.* 14. & 44. & *Tom.* 5. *T.* 10. *n.* 14. alibique ſparſim.

Senec.

16 Modò in locuſtas præfatas. In exterminium exierunt de inferni puteo; quarum amplius examinanda eſt imagò. *Facies earum tanquàm facies hominum, & habebant capillos ſicut capillos mulierum.* Ecce plaga orbis & mundi corruptio, ex virorum delicatulo ornatu, ſine ullo cerebro. Fœminarum eſt huiuſmodi ſtudium uſque in inſaniam: homineſque furenter imitantur amentiam; quin curioſitatis pudeat, dum natura ſecùs ornat, conferendo hominibus formà doctà maieſtatem, ubi fœminis indulgens concinnavit pulchritudinem. Orbiſque ruit, ubi homo à natura corruit; quia evertit libidine ſeriem, quam altè diſpoſuit in ſexus validi atque fragilis diſcrimen: etenim turpe, videre in viris hominum facies, & cincinnis atque ornatu fragilitatem mulieris. *Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœmineà: abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit*: ideſt, turpiſſimum ſpectaculum in naturæ opprobrium; ſiquidem ſæpe in aliquod flagitium. Vide Plutarch. in *Cæſar.* Iuvenal. *Satyr.* 6. v. 251. & Prudent. d.

Ubi ſupr.

Vir fœmina monſtrum.

Deut. 22. 5.

Quem præſtare poteſt mulier galeàta pudorẽ,
Quæ fugit á ſexu?

Iuvenal.

Sed pudet eſſe viros: quærunt vaniſſima quæque
Quis niteant, genuina lues, ut robora ſolvant.

Prudent.

Hoc tempore iam plauſibile, quod prorsùm abominabile; quin conſideretur lues, & imminens orbi clades: quandoquidem mundi rationalis iam inolita confuſio, eſt orbis abominatio.

Pen-

17 Pende petacem induſtriam. Condalus quidam, ut refert Ariſtotel. in *Politic.* & ex eo Cœl. Rhodigin. *lib.* 29. *cap.* 20. à Mauſolo Cariæ Rege Liciæ præpoſitus, voluit munificè gratificari Regi, meditatuſque eſt ſingulare commentum. Tenebantur Lycij maximo ſtudio nutriendæ comæ: illeque finxit in ſacra *Proſcomia* (de quibus in *Ephemer.* 25. Ianuar.) Mauſolum comis opus habere: qua de cauſa neceſſarium illis cincinnos tendere, & in Regiam mittere: ſin autem, quia illorum deliciæ, radere nollent; auri pondus fiſco darent, & illi curæ fore in Græcia cæſaries coëmere, ac illorum nomine ad Regem mittere. Avidè beneficium gens ſimplicitate accepit, & ſummam auri ab eis artificio emunxit. Quod commenta eſt præfecti rapacitas, meditatur & fatuè Hiſpanorum repumicata venuſtas: ut appareant turpes, quos naturalis decorabat cæſaries: igitur comarum pro tempore vanitatem, furtivam plocamorum oſtentationem, pendunt perinde per calvariæ ſimulacrum, caput ridiculum; quoniam ſine crine caput: demùmque per auri protritam æſtimationem, ex longinquis propriam comparant deformitatem; tradentes alienigenis ſine pondere argentum, ut in ornatum portent pilos caprarum. Relinquendi uti deliri, & furentes, abſque ulla ſpe correctionis; dum pro mortuorum exuvijs, faciem mulcent paupertatis, evacuantes futile cerebrum; quia quod fœminis febris, illis delirium. Haud pudet: ineſt vanis uti ſtudium, quod officium fœminarum: ſunt enim ita propenſæ in divitem curioſum ornatum, ſcitulum cultum, queis mens & oculi allucinantur; ut ſine illis pereant, quæ propter illos peribant.

Commentũ comarum, ut auro evacuetur regnum.

18 Cùm votum Apollini Delphico de decima Veiorum emiſiſſet Camillus; *factá à ſingulis civibus collatione* (inquit Plutarch. in eo) *viſum eſt auream crateram facere, eamque Delphos mittere: cæterum auri erat in urbe penuria. Magiſtratibus deliberantibus, qua id ratione poſſet confici; mulieres, habito ſeorſim conſilio, mundum omnem ſuum aureum contulerunt ad donarium faciendum: fuitque auri pondus talenta octo. Quas Senatus honorandas arbitratus; ſtatuit ut defunctæ in funere laudarentur.* Singulare prorsùm liberalitatis præmium! Oratio funebris: aureum dum fœminæ dimittunt ornatum? Quorsùm? Inſigni iudicio, ut eluceat illarum quanta in ornatum propenſio: etenim dum deficit pulcher ornatus, fœminæ cunctæ deſtinantur in funus. Ardent vanitatem æſtimationis, quam conciliat ex oculis pretioſa veſtis: defunctæque aurum ornamentorum donantes, Romanæ deſcribuntur mulieres; quoniam ſi mundum muliebrem non habent aureum, cogitantur extra modum: Eius privatio deſtruit, quod vitam conſtruit. Vivunt fœminæ, dum rutilæ comæ, dum calcantur margaritæ lapilli rutilant, veſtes follicatæ vernant, uti malum oculorum, cum invidia cæterarum: nudæque pretioſitatis & propter illam decoris, in funus vivæ traduntur; quoniam moriuntur ſine his, propter quæ in ſpeciem moriebantur. Protrahitur Didaſcalia: videris reliqua *Tautol.* 3. *Didaſcal.* 2. Ridentur, ſed illis riſus ludibrium. Satis modò ſit, quia ut dicebat Plaut. in *Pœnul.* Act. 1. ſcen. 2. v. 20.

Plutarch.

Fœminæ ſine ornatu, deſtinantur ſepulcbro.

Modus mulieri nullus eſt.

Plaut.

DIDASCALIA IV.

Errantis corrigitur animus, modò imperij interſit modus.

1 MOdus tota forma imperij, maximè ſi ſtudet errorum efficaci correctioni: equidem ſpeculum claret modus, quo perſpicuò videtur qualis correctoris animus: lubitòque corda recipiunt errorum pœnas; quippe corrigentis patet per modum bona voluntas, nequaquàm tendens in dignitatis infatuantis auctoramen, ſed in ſubditorum directionem & iuſtitiæ rectitudinem.

Modus forma imperij

Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines;
Quos ultrà, citràque nequit conſiſtere rectum.

Horat. 1. Satyr. 1. v. 106.

Hic rectus finis rationis, dum vel modo non egreditur extra rationis fines. *Quis enim* (ait Senec. 1. de *Ira*, cap. 14.) *cui medetur, iraſcitur?* Minimè intenderet mederi, ſed vulnerare. Quapropter ſine modo vel in nocentem ſupplicium diceretur ſanè rectum, cæterùm non rectè factum: quandoquidem intentio illecta in criminis legem, verum nõ in medicamen. Curatur animus Phariſæorum à Chriſto, curato hydropico, quia in hoc ſi fluxus carnis animæ gravabat officia; ambitio exuberans illorum premebat pectora. Sanare intendit, & illorum faſtum quaſi per occaſionem increpavit. *Clementer tamen* (ſubdit hìc Ambroſius, *lib.* 7.) *ut perſuaſio humanitatis aſperitatem coërcitionis excluderet, ratio proficeret ad perſuaſionis effe-*

Senec.

Sine modo quod rectũ, non rectè factum.

Luc. 14.

Ambroſ.

fectum, & correctio emendaret affectum. Obijcitur in imitamen qualis inPræſide iuſſio, ut non fruſtetur correctionis intentio: equidem invenitur in illa ratio ad perſuaſionem, perſuaſio adverſus aſperitatem, & erroris demonſtratio in rectitudinem.

2 In propoſitum Didaſcaliæ invenitur apud Octavium Strada *Tom. 2. Symbol.* 35. homo, cuius ſex oculis ornata imago, tribus clauſis, tribuſque apertis, in cerebro, in facie, ac pectore collocatis.

Octav. Str.

Si in pectore affectus, ſi in cerebro ratio, ſi in fronte aut facie cognitio; ſortietur effectum meditata Superioris correctio: quandoquidem ad obiurgationem accedit cognitio criminis, ratio ſeveritatis, non excluſo affectu pectoris quin inſeri poſsit querela de animadverſione nimia: igitur graviora errata videt, leviora tranſit quaſi non videret; fragilitate diſsimulatâ, ſed corruptâ malitia, accedente pœnitentiâ, qua excluditur vitium, & correctio ſuavis emendat cordis affectum.

Modus optimus qualis in acerbitate correptionis?

Opportunè occurrit, quod alibi ex Tacit. *cap.* 19. de Agricola dixi.

Tacit.

Decet, omnia ſcire, non omnia exſequi: parvis peccatis veniam, magnis ſeveritatem commodare: nec pœna ſemper, ſed ſæpiùs pœnitentiá contentus eſſe. Oculos cunctos claudere, eſt Præſidis inſenſati: cunctos aperire, eſt truculenti; qui cuncta inquirit, ut cunctos devoret; prudenſque & oculos habet clauſos, & habet etiam apertos; ut diſsimulatione indulgenda indulgeät, atque zelo reprimenda coëerceät: etenim congruit, nec oſcitantiâ dormire, nec dormientes vigilanter excitare.

Diſtributio officiorum inter Prælatum & ſubditum.

Tunc enim diſpoſitio oculorum prudentiæ exornans imaginem, dividitur iurè inter ſubditos & Præſidem: equidem ſiccine cognitione, ratione, iudicio, affectu vigilante, oculis palàm apertis; ſubditi debent lubenter obedire clauſis oculis.

3 Tautologiæ thema eſt: *Præceptum quod præceperam.* Ut vidimus in *Liter.* alij: *Præcipiendo præceperam.*

3. Reg. 2. 43.

Detraxit profectò præcipiens edicto formam, ut promptam ſortiretur ſubditorum obedientiam. Auctoritas eſt, præcipere præcipiendo: iuſtitia, modò præceperit ratio: caretque præceptum efficaciâ præcepti; quia quod debet ratione, firmatur auctoritate.

Turpe regimen ratione auctoritatis ſine auctoritate rationis.

Videtur inſolenti Præſidi dominus eſſe vitæ, & mortis; quoniam cuncta dirigit ad prolubium poteſtatis. Iubet, præcipit, ordinat, mandat, remandat; ſed in præceptis præceptis nihil ordinat: igitur nullum præceptum præceptum, quandiù in præcipiente ratio non invenerit iudicium.

Dan. 3. 13.

Nabuchodonoſor in furore & irá præcepit. Nulla præcepta, ſi in furore & ira: præcepit præcepto, cùm deberet præcipere iudicio. Lenocinabatur auctoritas, atque rationem opprimebat maieſtas, ſplendente in throno ullà ſine maieſtate, poteſtatis non decore, ſed dedecore: etenim intendens in præcepto, quòd rutilaret poteſtatis ſplendor; in præcipiente inſanè duntaxàt apparuit furor.

Non auctoritatis ſplendor, ſed auctoritati furor.

Semper inſania, dum iratus aut irato Præſes imponit præcepta: de quo *Tautol.* 7. *D.* 2. ſed amplior, dum virtutem perſequitur, ut poteſtas dignitatis oſtendatur; quippè prohibet ratio, quod præcipitur præcepto; quod quidem longè à fulgore dignitatis, atque commendatione pręcipientis; igitur plectens virtutem ut crimen, ſummum demonſtrat furorem; dum nititur in pręcepto oſtentare auctoritatem.

—— *Iniuſtum rigido ius dicitur enſe.*

Ovid. 5. Triſt. 11. v. 43.

Urget in prolubia auctoritas, impellit in præceps vanitas, quæ amovent mentem, ubi pedes regentis pruriunt in ſanguinem. Unde cùm non poſsit ratione, inhietque oſtentationi potentiæ; ius ſtatuit iniuſtum in innocentes furens & ferro & igne. *Pereunt omnia* (inquit Senec. 3. de *Ira* cap. 16.) *ubi quantum ſuadet ira, fortuna permittit: nec diu poteſt, quæ multorum malo exercetur, potentia ſtare.*

Senec.

Hinc Almificus Doctor, *cap.* 64. *Regul. Sanct.* ait: *Præſes in ipſis imperijs ſuis ſit providus & conſideratus, ſive ſecundum Deum, ſive ſecundum ſæculum ſint.*

S. Bened.

Nihil præcipitur in præcepto, ſi auctoritas inflata pręcipit ex abrupto: providèque & conſideratè in imperijs Præſes ſe debet gerere; quia imperium poteſtatis non imperium ſine conſideratione: quandoquidem quæ præcepta ſunt faſtidio, ubi ſine affectu in ſubditos in iubente nulla ratio, neque decreti cognitio: ſine quibus adinſtar Nabuchi viget poteſtatis auctoritas, ſed auctorati convertuntur in beſtias.

Nihil ſtat ex abrupto.

4 Hi *in iracundia terræ* loquentes, dolos cogitant.

Pſal. 34. 20.

Diximus aliqua, *Tom.* 3. *T.* 10. *D.* 5. *á n.* 8-4. *T.* 12. *D.* 2. *à n.* 4. Dicitur iracundia terræ, contra iracundiam cœli. Cœli iracundia eſt ex zelo, iracundia terræ ex odio: & ubi non ratio, ſed auctoritate demonſtratur zelus, in pectore ſtruitur dolus; quoniam ſi in correctionem errati irroganda pœna; Præſes ex terræ iracundiâ dolosè fertur in vitium, errorem, crimen; nequaquàm in correctionem.

Peſsima correptio non ex zelo, ſed ex odio.

Paſtoris eſt, oves errantes dirigere: lupi verò errantes devorare. Hic percellitur iracundiâ terræ: ille in ictum ducitur, ne ovis det in ora lupi; quod videtur ſupplicium, & eſt erranti ſub aſperitate obſequium: igitur coërcitionis in Præſide cogitamen, ſemper dirigi debet in

di-

Galat. 6. 1.

directionem. Monet. Paulus. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto* (alloquitur Galatas) *vos qui ſpiritales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.* Lenitas commendatur, ut fiat ritè correptio; modò fuerit homo præoccupatus à delicto, non qui delicto occupatus: etenim ſi in malitia aſſuefactione pravè perſiſtit obſtinatum pectus; cruciamen erit lenimen propter commiſerationem: etenim haud removebitur à via prava iniquitatis; niſi dolor accreſcat virgis & virgis. *Inſanientibus ſi ſanguis ſupervenerit, inſaniæ ſolutio*: ait Hippocrat. lib. 6. *Aphoriſm.* 21.

Hippoc.

Non purgantur pravi á crimine, niſi ſanguinis miſsione; qui pro peccatis inſaniunt: & cùm inſaniæ aſſueſiunt; haud in mentem redeunt, nec relinquunt peccatum; ni ſanguis pro evacuatione uſque in ſanguinis deliquium.

Pravi cervicis duræ rigidè tractandi.

Deliri curantur ſale: ait Rhodigin. *lib.* 6. *cap.* 1.

Rhodigin.

Sale? Utiquè. Sal mordax urit: & deliros atque furioſos compeſcit; quippequàm illis nulla alia medicina, niſi acrimonia. Sale à corruptione præſervantur, qui corruptela morum, atque bonorum ſcandalum: ſine ſale omninò corrumperentur. Semper enim deſipiunt, & ſale ſapiunt. Vernaculè: *Tienen juicio. Creſcit cuique audacia* (ait Famian. Strada, *lib.* 2. *Proluſ.* 4.) *ex aliorum contagione: ita intemperijs acti agenteſque, ludibrio palàm habent imperium. Scelera nunquàm tollentur, quandiù auctores tolerantur. A ſtirpe ſunt recindendi.*

Fam. Str.

Dominationem ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant; quia impunes patientiâ Præſidum vel flagitia præconizant. Sed hoc aliàs: interim vide Florent. *Emblem.* 37.

5 Lenis ergo obiurgatio in præoccupato à delicto: igitur in laqueum cecidit, priuſquàm periculum inpræcipitium cognoverit. *Præoccupatus*, ideſt, *fragilis, imbecillis, ſeductus*: ſubdit Alapid.

Alapid.

Congruit lenitas, quem in errorem illexit fragilitas: igitur ut ſeductus in foveam immerſus ob volatile cogitationis delicium, ſeu illicium; antequàm caveret lapſum.

Indulgeatur fragilitas.

Pende. *Huiuſmodi inſtruite.* Quem reſpicit *Huiuſmodi*? Peccantem, vel inſtructionis congruam moderationem? Utrumque. *Huiuſmodi* præoccupatum inſtruite *huiuſmodi*: commendat Paulus modum, ut correptus corrigat, uti eruditus erratum; quandoquidem correpti errati correctio, nonnunquàm ſtat in correctoris modo.

Optata correctio pendet à modo.

Huiuſmodi inſtruite. Cur non *plectite*? Animadverſione dignus, qui utique in peccato comprehenſus: quare ergo non deſignat Paulus delinquenti pœnam, ubi prædemonſtrat culpam? Haud vetat Paulus puniri, ſed intuitum commendat in punitione, ut ſpiritus ſalvus fiat, & correptus huiuſmodi ſeſe corrigat: Pauluſque pro *Delinquentem plectite*, dicit: *Huiuſmodi inſtruite*; quippe tunc lapſus ſubitò, lubenter corriget crimen, ſi cognoſcit ſupplicium in inſtructionem. Adhuc inſtat Paulus pro modo, ut fiat prudenter correctio. *Inſtruite in ſpiritu lenitatis.* Hoc eſt, *affectu lenitatis*: ait Chryſoſtomus.

Chryſoſt.

Omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris; præ acerbitate ingenitæ amaritudinis: lenitatiſque affectu dicit Paulus inſtruendus, qui delicto præoccupatus; equidem perperam corrigit recognoſcens erratum, qui in correctore non cognoſcit affectum.

Et correctoris affectu.

In ſpiritu lenitatis, qui ſpiritales ſunt; ut in legem reducatur aberrans à recto cor: igitur qui non lenis nec leniter in ſupplicio, non ducitur zelo, ſpiritu in correptionem, ſed odio: quo concepto durior corde, qui iudicabatur flecti.

6 Videtur corde fluctuante varijs cogitationibus, quod de Indico mari refert Plinius. *Iuncos quoque lapideos* (ait *lib.* 13. *cap.* 25.) *perquàm ſimiles veris per littora.*

Plin.

Accidit ad redamationem condignam amori Chriſti cordibus noſtris, quod eiuſmodi degeneribus iuncis. Flectere conatur in dilectionem exhibitione gratiarum, ſed in vacuum cumulus beneficiorum: equidem qui flectere in fidem cogitabat donis, invenit corda duriſsima, tanquàm lapides.

Homo quò magis à Chriſto fotus, magis ingratus.

In rem ergo. Sunt iunci plura corda quoad veritatem, y ſunt iunci quoad ſpeciem. Hæc verè ſaxeâ, Illa docilia, quæ flectuntur ad metum. Unde diſcrimen tantum? Ex aquæ dulcedine, vel ex aquæ amaritudine: ex affectu vel odio Præſidis in exhibitione correptionis: equidem cum homines trahat Superioris affectus; qui duri ut lapides convertuntur in iuncos: & perſiſtunt inflexibiles, amaritudine acerbà, ſine affectu corrigentis. Haud dubium, quòd plures non flectuntur gratiâ, genioque mala rigent benevolentia; qui ruſticitate barbari, nec vultu affabiles ulli, arbitrantes cuncta deberi ſibi, & accipiendo beneficia, collatoribus favere; quorum phantaſiâ evanidum cor, ambulans in magnis & mirabilibus ſuper ſe: at multoties Præſidis imprudentiâ, qui iunci, cautes & ſaxa, amaro pectore, deſpumatâ bile: quid, ſi etiam dociles, inflexibiles; cùm in illos vomat Præſes correctione, tanquàm mare tempeſtates?

Acerbitate qui flectuntur, indurantur.

In intellectibus manuum ſuarum deduxit eos: dicit Pſalmographus de modo regiminis Moyſis, ut educeret filios Iſraël de barbarorum tenebris. Manus Hiſpanicè

Pſal. 77. 72.

nicè

nicè ſonat increpationem:propterea dicitur: *Darle una mano.* Vide. *Tom.*1. *T.*6. *D.*6. *à n.*17. Crucius hìc accinit:

Cruc. *Pavit, & egregia ductor mentiſque manuſque Arte ſuos fovit.*

Corrigitur qui correptione trahitur.

Increpatio ſupponitur, cæterùm cum intellectu. Quorsùm intellectus, dum exponuntur in increpationem manus? Ut in illa clareat prudentis an fuerit modus. Intellectus trahit res ad ſe. Sic in correctore æſtimatur prudens cor: igitur aberrans à lege proculdubiò corrigetur; ſi ubi corripitur, trahitur. Obſerva connexionem inter intellectum & voluntatem. In intellectu manuum ſuarum etiam rebelles deduxit; quos quidem

Ibid. *innocentia cordis pavit.* Manus correptione errantium rigida, & cordis corrigentis innocentia? Prudentià intellectus direxit, quos ad ſe etiam in

Correptio in correctionē. ſupplicio traxit. Haud in iracundiæ terræ locutus, quem in pœnam tranſgreſsionum duxit zelus. Zelus erat, ſed prudens, modus intellectui inhærens, quo lucebat innocentia cordis, etiam iuriſdictionem ſeveritate exercentis: quandoquidem Præſidis cognoſcitur innocentia, pœnà irrogatà; dum intellectu non corripit, ut corripiat, ſed ut correptum ad legem & iura trahat.

Ovid. 2. *Amor.* 4. v. 18. *Tam doctas quis non poſsit amare manus?*

Irrogant in reos cum intellectu cruciamen, verùm in eruditionem.

Jerem. 31. 28. 7 *Caſtigaſti me, & eruditus ſum*; dicebat Ephraim ductus in captivitatem propter idolorum ſervitutem. Cognoſcit Deum caſtigare, ſed caſtigatione mederi. Ignorabat Numinis pietatem, patiens iuſtitiæ rigorem, conſiderans tantùm pœnam in pœnam, quin recognoſceret culpam: modòque diſcit per correctionem criminis quorsùm à Numine

Eſt correctio, ſi ex correptione eruditio. caſtigatio; quoniam criminis correctio, uti correptio eruditio. Ne periret anima, à Domino immiſſa pœna. Cæcus neſciebat in cruciamine intuitum, & caſtigatione eruditus in propoſitum: igitur quam patiebatur pœnam, cognovit ut medicinam, propter commiſſæ culpæ reſipiſcentiam: redijtque in mentem; quippe ſupplicium datum in eruditionem. Ex effectu patet, quòd à corde pœnitudo & vera ad Numen converſio. *Poſtquàm*

Verſ.19. *oſtendiſti mihi* (ait) *percuſsi femur meum.* Percuſionem femoris, ſummi eſſe ſignum doloris: diximus, *Tom.*2. *T.*1. *D.*2. *n.*10. & 4. *T.*9. *n.*12. Unde fons doloris tanti? Ex criminis oſtenſione. Qui ſęviunt ſupplicio in ſubditos, errata non oſtendunt; ſed oſtentant. Qui in correctionem intendunt; ut cognoſcantur à reis, ſolummodò ſignant: illi invehuntur in crimen, hi in criminis totalem abolitionem; ut rubore percuſsi, adhęreānt legi: percuſsioneque femoris ſignat correptus, quòd ſummè doluit; quippe corripiens è zelo tantùm ad correctionem crimen oſtendit. Suaviantur aliqui exaggeratione errorum, regeruntque quaſi demonſtrantes zelum. Carent zelo, ſicut abeſt à correptis pœnitudo: etenim corda nec dolore percutiuntur, nec reſipiſcunt; quia acerbitate Præſides errores non oſtendunt, ut corrigant; ſed ut oſtendant.

Et criminis oſtenſio nequaquam manifeſtatio. *Poſtquàm oſtendiſti mihi*, tunc acceſsit dolor cordi. Non manifeſtaſti; ſed oſtendiſti; unde modus obiurgationis movit flammam pœnitudinis: igitur ſi manifeſtatione, qua cor languet, cunctis demonſtratur delictum; cor meum pœnituit, quippe in correctionem mihi duntaxàt oſtenſum. Sæpe manifeſtatione non occurritur crimini. Oſtenſione cadit culpa, quoniam notitià erubeſcit vulnerata conſcientia, parto voto correctionis, ex effectu pœnitudinis: corque frangitur, dum ita corripitur; quia corrigitur erratum, ubi oſtenditur error quaſi per ſignum.

8 Aſſertor N. inſtruens diſcipulos in orbis formam, iubet habere tunicam & virgam. *Ne quid tollerent, niſi virgam tantum, & ne induerentur duabus tunicis.* Marc.6.8. Quare igitur unà tunica & virga, non virga aut tunica ſola? Totum dirigitur in correctionem orbis, & in modum corrigentis. Tunica velamen corporis eſt, virga poteſtatis inſigne; ut corrector, conſulat correpti honori: unaque pro increpationis forma, tunica indulgetur & virga; ut poteſtatem virga Præſidis exerceat in correctionem, & tunica prudenter operiat punitum crimen.

Excuſetur, quod corrigitur. Multoties quùm errata manifeſtantur, ſimplicibus edocentur. Non debent manifeſtari, ſed peccantibus oſtendi, ut reſipiſcentia concipiatur ex rubore, ruborque ex urbanitate; cùm vulgare iudex poſsit, & duntaxàt percuſſo vulnus oſtendit: correctoribuſque in correctionis normam, Chriſtus tunicam conceſsit & virgam; quia operire ſtudio tunicà debent, quicquid virga caſtigaverint. Occurrit Antilogia, de qua iam egimus, *Tom.* 2. *T.*11. *D.*4. *à n.*11. & 4. *T.*13. *D.*4. *n.* 10. Quomodò in tunica exponitur arguentis charitas, quando præfigitur tantùm in virga ſeveritas? Sic præceptum: *Ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm.* Tantùm virga? Utiquè omnimodà auſteritate.

Niſi pravi corripiātur. Sunt genij dociles, ſunt inflexibiles, qui nihil agunt rectum, niſi tundantur: hiſque coërcendis tantùm conceditur virga; quippe illorum correptione ſunt manifeſtanda errata. Hinc Paulus Timotheo: *Inſta opportunè, importunè argue.* 2.Tim.4.2. Difficulter diverſi, averſi, imò perverſi reducuntur in

viam,

viam, nec per inſtantiam. *Inſta opportunè volentibus* (ait Cæſarius Arelatenſ. *Homil.* 26.) *importunè nolentibus. Volentibus audire verbum Dei, offerendum eſt, faſtidientibus ingerendum; ne fortè contra nos an-*

Cæſar. *te tribunal Chriſti ſtantes dicant, ſe à nobis admonitos non fuiſſe.* Vid. caput *Facientis*, diſtinct.86. & cap. *Error.* Ibid. Sunt cervicoſi, capitones, refractarij, nec audire volentes: alij flexibiles, docilitate præditi, veniam captantes: ad hoſque directoribus creditur virga ſimul & tunica, ac in illos tantùm virga; quia tantùm ſubmittent dorſum, dum virga tantùm.

9 Aliter lib. 2. de *Vit. contempl.* cap.5. Proſper interpretatur teſtimonium, ut modus obſervetur iuxta ſingulorum qualitatem & genium; uti docet Glorioſus Benedictus

S. Bened. *Regul. Sanct.* cap. 2. diviſ. 3. & 4. indiſciplinatos arguendo, mites obſecrando, negligentes increpando, & corripiendo. *Argue, obſecra, increpa. Argue* (inquit Proſper) *coæquales, obſecra ſeniores, increpa iunio-*

Proſp. Aquit. *res: at in omni patientia, quia leniter caſtigatus exhibet reverentiam caſtiganti: aſperitate autem nimià & increpatione offenſus, neque increpationem recipit, neque*

In quos miſeratio crudelis, audaciæ fomes. *ſalutem.* Videtur Proſperi ſenſus ſenſui noſtro adverſus, & eſt conſonus. Quæritur de nimia aſperitate, quæ non aſtipulatur correctioni: & ita datur correptioni forma; quippe in procaces & improbos aſperitas

Ibid. nulla nimia. Hinc Apoſtolus *in omni patientia* dicit, ubi indiſciplinabiles exhibet: igitur ubi non ſatis doctrina, omnis patientia correctioni neceſſaria; quia ad effrontem audaciam non eſt patientia. Virga neçeſſaria tantùm, ubi cor incircunciſum. Ictibus in ſaxo imprimitur forma: cordi ſaxeö tantùm virgà. Hic eſt correptionis in correctionem modus:

Virgil. 6. *Æneid.* v.8. *Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Ariſtid. *Eſt enim rationalis ingenij* (ait Ariſtides Orat. 2. de *Pace*) *ut reſiſtentes armis cobibere, ita ſubiectos leniter tractare.* Hinc in hos cum virga rectoris eſt tunica; quippe fragiles: in illos tantùm virga, quia præcipites: quandoquidem maior miſeratio protervis, virga & virga abſque ullo veſtigio miſerationis. Proſper ſuccinit *Epigram.*48.

Proſper. *Omne genus vitij proprio tantùm valet*
actu:
Sola eſt innumeris armata ſuperbia telis.

Nec recipit ſalutem, nec increpationem. Unde ni omnimoda modis applicetur acerbitas, in rectores furioſè vibrabit lanceas.

10 Piſcem conantem devorare Tobiam, trahere iuſsit Angelus ad terram: improborum claret ſymbolum, qui extrahendi, ne noceānt, extra cæterorum centrum. Eſt enim conventus malignantium, & ſine conſortio malignitatis moriuntur. Etiam iuſsit exenteratum diſcerpi, & carnes aſſari: equidem voraces, androphagi, turbulenti, ad exilium; etſi rumpantur. Exenteratur qui vagus, ut obvium quemque voraret, & quod latebat, pateret: igitur ad malignitatem cognoſcuntur quæ corda, dum patent viſcera. Pende intuitum: *Sunt enim hæc neceſſaria in medicamenta.* Tob.6.5.

Quomodò habendi? Quænam medicamenta, & neceſſaria? Ad vulnera reproborum comprimenda ſupplicio, ut cæteri in flagitia cadant animo, caveantque capite alieno; ubi pravitate illeges, non permittuntur impunes; igitur cùm levi pœnà nequaquàm arceantur crimina; in ſupplicium & exemplum, diſcerpere eſt neceſſarium. Medicamentum ægritudinem, aut vulnera ſupponit: Angeluſque ex ictu in viſcera medicamentum confecit; ut cæteri haberent metum, cùm viderent vulneratum: equidem cùm vulneribus nocentium, ſociorum ſanentur vulnera; ut diſcant iura ex ſupplicijs medicina neceſſaria. *Ad medicamenta utiliter*: addit. Modus punitionis deſcribitur, ut pro qualitate animorum aut criminum corripiatur; quippe ſi deviat medicamen à ratione, medicamentum inutile.

Mens intelligens in pectore, ut ſciat Theöcrit.
Cui debet iraſci, & cui minus.

Uti ait Theöcrit. *Edyl.* 25. v. 85. & Senec. *Epiſt.* 105. Senec. *Ne pluris remedium, quàm periculum conſtet.* In docilibus ſignum vel leve, in remedium; quia non periculum: ſecùs in conſummata nequitia & cauteriata conſcientia.

Duntaxàt illis ſupplicium, utile medicamentum. Non ſat in bellua exterminium: vulnus additur altum, ut cum viſceribus exeat præcordiorum virus, in reipublicæ utilitatem, ac vitiorum coërcitionem: medicamentumque dicitur utile omnimodà acerbitate; quippe rebellibus ſupplicium ſuper ſupplicium utile medicamentum. In ipſo articulo modus exponitur, dum piſcis ab Angelo diſtribuitur. Totum ſecat, partim ſervat, partim aſſat. Totum ſerpens deſtruet reipublicæ vitium, qui in correptione huncce ſervaverit modum: igitur in medicamen hos quidem congruit ſervare, illos rumpere, alios uſtionibus macerare; nullum verò ſine mortificatione. Hinc dicitur: Verſ.6. *Aſſavit carnes, cætera ſalierunt.* Sanè ſervantur, qui ſervantur, ſed ſale; ut ſenventur acrimoniâ, & ſupplicij amaritudine.

Euripid. in *Electr.* v. 1035.
Hæc iuſta, illa æqua.
Exemplum habent, quod intueāntur.

11 Occurrit illuſtre teſtimonium, alibi à nobis expenſum, & modò novà luce donandum. *Obducam* (dicit Dominus) *cicatricem & ſanitatem & curabo eos.* De ſenſu literali fusè dicemus, *Tautolog. 6. à num.* 23. Si cicatrix eſt, profectò curatum vulnus: cur ergo ſe dicit curaturum, quod iam ſanum? Sanè qui impoſuit vulneri cicatricem, contulit vulnerato ſanitatem: at non loquitur de vulneris medicati curatione, ſed de aliorum incurabili vulnere, quod non reciperet ſanitatem, ni intueretur alterius vulneris cicatricem. Cicatrix eſt ſignum plagæ: in punitis pro crimine ſignum ſupplicij: & qui ſine cicatrice vulnera ſanare valet, in vulnere iam curato cicatricem relinquit; quoniam ſi intulit ſupplicium, ſupplicium fuit in exemplum: igitur ſanatur in improbis vulnus cordis, ſigno cicatricis relictæ ex paſſione vulneris. Nulla prorsùm cicatrix ſine vulnere, ſicut nullum profectò vulnus ſine dolore. Videt homo in peccatore etſi converſo cicatricem, & timet; ne patiatur quod peccator pertulit: Deuſque collatà ſanitate, relinquit arte cicatricem in vulnere; quippe cicatrice alterius, obtinet quod in altero nullum inferatur vulnus. *In ſapientis animo* (ex Zenone dicit Seneca, 1. de *Ira*, cap. 16.) *etiam cùm vulnus ſanatum eſt, cicatrix manet.* Non ſemper animus eſt ſapientis, ut vivat ad regulas iuris: cicatrixque manet, ne error etiam in cicatricem vulneret: equidem fugiet animus ex vulnere acerbitatem doloris, cùm habeat exemplum ſigno alterius cicatricis. Eadem dicit ipſi Synagogæ, quæ propter idola deviavit à lege: *Obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis ſanabo te.* Cicatrices in aliorum vulneribus poſui, ne peccando iaceres percuſa vulnere. Non profuit ſupplicium in exemplum: tibique etiam cicatrix vel in ſanitate obducta; ne reperas crebra errata; & ſis tibi exemplum per ſupplicium; ut diſcas malo, quam amarum, reliquiſſe Dominum.

Nunc demùm vaſto feſſi reſipiſcimus ictu.

Ceſſabit aviditas, ſi præmit acerbitas: nec audebis vulnerare legem, modò in tranſgreſſoribus videris cicatricem. *Qui corripit Gentes, non arguet?* Arguet profectò, qui corripit; quoniam inſtruit in errorum correctionem, quam ex correptione vulnerum ſupervexit cicatricem: etenim docet hominem ſcientiam; ne reſpiciat in malitiam, & ſimilem fugiat pœnam: cicatrix enim aliorum vulnerum cautioni miniſtratur in exemplum. Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite, dum perpetrato ſcelere, quaſi impunè nil eſſe, cogitat cor: Dominus ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt: ingeritur ſuaviter iniquitatis oblivio, quaſi ſcientia non eſſet in Excelſo: arguitque, dum alios corripit; quippe correptione erudit, & ſervare legem docet: quandoquidem ne labens criminis perpetiatur cruciamen; in vulnere lapſi haud delevit cicatricem. Hoc intuitu delinquens uxor Lot convertitur in ſalis ſtatuam; iubetque Chriſtus eius reſpicere formam. Si ſal incorruptioni ſervit, ſupplicium in ſale exponit: igitur aliorum pro crimine pœnis, homines fragiles præſervantur à peccatis.

Ierem. 33. 6 — *Supplicium pro peccatis, in exemplum.* — *Senec.* — *Cap. 30. 17.* — *Proper. 3. Eleg. 24. v. 17.* — *Pſal. 93. 10.* — *Ruit homo in peccatũ.* — *quaſi non eſſet ſupplicium.* — *Gen. 19. 26.* — *Luc. 17. 32.*

12 Sic illis qui gravi corde, decreta iuſtitiæ; verùm bonà voluntate, dictante pœnas ratione. *Nec ſub privato arbitrio ingenium iudicis inclinamus* (ait Caſsiodorus, 9. *Variar.* lib. 11.) *de remedijs potiùs, quàm de læſione tractetur.* Unde cognoſcendum, de remedio non de læſione in ipſa læſione agi? Facilè quidem. *Nullus horror in vultu, nulla* (dicit Plin. *lib.* 1. *Epiſt.* 10.) *triſtitia, vitæ ſanctitas ſumma, par comitas: inſectatur vitia, non homines; nec caſtigat errantes, ſed emendat.* Patet agi de erroris remedio, & non errantis læſione ſupplicij ſtudio: quandoquidem irrogatur pœna, voluntate bona, non in hominum cruciamen, ſed duntaxàt in hominum correctionem. Summa in Iſraël ex laſcivia perpetrata crudelitas, per petulantes procaces Beniaminitas. Tribus iniuriam decreverunt plectere, ne tantum crimen relinqueretur impune, & ad cuiuſvis lubitum huiuſmodi libertas verteretur in ſcandalum. *Peccantes publicè coërceantur, ut cæteri metum habeant:* ait N. Legislator, d. *cap.* 70. Ex quo Bernard. ſerm. de *Bonitat.* n. 2. addit: *Palàm ſunt arguendi, qui palàm nocent: ut dum apertà obiurgatione ſanantur, hi qui eos imitando deliquere, corrigantur; & dum unus corripitur, cæteri emendetur: melius eſt, ut per multorum ſalutem condemnetur unus, quàm per unius licentiam multi periclitentur.* Congregatus eſt cunctus Iſraël in Maſpha, ut flagitium ulciſceretur Beniamin, ubi conſuluerunt Dominum & fleverunt. Optimus ſanè in punitionem delinquentium intuitus; ad cuius uſum conſulitur Dominus: quandoquidem rectum elucet correptoris propoſitum; ſi reſipiſcentia obtinetur erroris, pretio lachrymarum iudicis. Unde ergo conſtat de cordium ſynceritate, & flagitij vindicta tantum pro iuſtitiæ amore? Patet ex Senatus conſulto ut ſcirent conſilium Dei, in quem dirigebant cor. Conſuluerunt igitur

Caſsiodor. — *Correctio in remedium, non in damnum.* — *S. Bened.* — *Bernard.* — *Optima, pro qua flet iudex.*

tur Dominum, atque dixerunt: *Debeo ultrà procedere ad dimicandum contra filios Beniamin, fratres meos, an non?* Inſectantur vitia non homines. Errantes intendunt punitione emendare, non punire; expreſsà in criminis vindicta recta intentione: igitur quos crimine perſequuntur ut hoſtes, in ultione flagitij reputant fratres.

13 *Admoneri bonus gaudet* (ſubdit Seneca, 3. de *Ira*, cap. 37.) *peſsimus quiſque correptorem aſperrimè patitur.* Haud aliter filij Beniamin. Sine iuſtitia cupiebant regimen, in prolubia foventes libertatem, defendentes totis viribus crimen; igitur ſine virtute validi approbarunt, quia fecerunt. Prævaluerunt inſolentes, in flagitia cæteros invitantes; quippe illicium in vitia, ubi vitioſi felices. Perſtiterunt correptores & vicerunt delinquentium exterminio, nobili zelo, qui præſtat, dum honor Dei defenditur proprio damno; & tandem tandem bona cauſa vicit, & protervos ſuperavit: equidem cùm charitate & iuſtitia ducerentur, qui rebelles & hoſtes fratres vocantur; ut averſantes crimen, ex modo procedendi reciperent correptionem: in punitione quippe correctores reſpiciebant naturam, procedentes contra noxam. Idem in correctionis exitum ſuadet Almificus Benedictus; quoniam optimus modus eſt obiurgantis affectus. *Oderit* (dicit Abbati, d. *cap.* 64.) *vitia, diligat fratres, & in ipſa correctione prudenter agat.* Gabriel Buguotius hic ſuccinit:

Oderit & vitium, ſed fratres diligat omnes:
Afferat & iuſtum corripiendo modum.

Nullus alius in cordium converſionem magis aptus, quam præfixus; ad amuſsim iuſtitiæ addito in iudice pro ſeveritate amore: equidem cùm expellere malum à dilecto ſatagat; modus correptione emendat, dum quos cognoſcit proiectione rebelles, charitas florens rigore recognoſcit uti fratres. Hic prudentia ſedet, iuſtitia viget, amor fervet: qui ſiccine obiurgans obſervavit modum,

Omne tulit punctum.

Iudic. 20. 23. — *Et correptus attenditur uti frater.* — *Senec.* — *Affectus patris in munere iudicis.* — *S. Bened.* — *Bugnot.* — *Horat. de Art. v. 343.*

DIDASC. V.

Sacra Euchariſtia rapit hominum corda.

1 HOminis vita non tam militia, quàm continuata pugna. Caro init adverſus ſpiritum crebram in certamen vellicationem; & ſpiritus nonnunquàm adverſus carnem. *Neque Dij, neque Deæ faciant* (alloquitur Seneca Lucilium, *Epiſt.* 96.) *ut te fortuna in delicijs habeat: vivere militare eſt. Hi qui iactantur, & per operoſa atque ardua ſurſum atque deorſùm eunt, & expeditiones periculoſiſsimas obeunt; fortis viri ſunt.* Unde in voluntate, vallata illecebris (ut canit Claudian. de *Bell. Gildon.* à v. 299.) grave periculum;

——— *Cùm cæca remoto*
Ferveret iam læta metu: diſſenſus acerbus,
Et gravior conſenſus erat.

Palæſtram obijcit Auguſtin. *Pſalm.* 121. in enarration. *Sicut amor immundus* (inquit) *inflammat animam ad terrena concupiſcenda, & ad peritura ſectanda vocat perituram, in imaque præcipitat, atque in profunda demergit; ſic amor ſanctus ad ſuperna elevat, & ad æterna inflammat, & ad ea quæ non tranſeunt, neque moriuntur excitat animam, & de profundo inferni levat ad cœlum. Vis noſſe qualis amor ſit? Vide quò ducat.* Eſt ergo cor ſicut acus nautica inter duplicem adverſam Cynoſuram, modò propenſum huc, modò illuc, quò vehitur, quippe trahitur & diſtrahitur:

Agitant adverſa quietum.

2 Nunquàm expreſsius videtur carnis & rationis decertatio, quàm inter Catholicos in carniſprivio. Ita hoc in tempore utriuſque inſtruitur certamen; ut ſi bona mens, iuxta Stoicum, *Epiſt.* 27. eſſet venalis, non haberet emptorem. Inter Gentiles dicebantur *Bacchanalia*, Græcè *Orgia*, ideſt, veſania, quoniam tunc hominis inſigne vivere ac vagari ſine mente. Pende quæ bonus Seneca blaterat circumſpectione Stoicà digna, pallio barbâquè longa, iactabundè bucceflans, ſalivam quatiens, ſeriòque delirans. *Nonnunquàm* (garrit de *Tranquillit. anim.* cap. ult. quia inſania & ebrietas, animi cogitabatur tranquillitas) *ad ebrietatem veniendum; non ut mergat nos, ſed ut deprimat. Catoni ebrietas obiecta eſt. At faciliùs efficiet, quiſquis obiecerit hoc crimen honeſtum, quàm turpem Catonem.* Aliquando

Senec. — *Certamen carnis & ſpiritus.* — *Claudian.* — *Auguſt.* — *Diſcrimen Amorum.* — *Guid. Caſon. Embl. 3* — *Corruptela morum in carniſprivio.*